

רשימת ספרי "בן מלך" שיצאו לאור עד עתה:

- תג המפתח
- סדרת העומר ותח
- הסוכות
- ימי ב'ן המצויים - גלות וגאולה
- יום נראים
- תחסינות
- חנוכה
- ימי המורים
- הגדה של פסח
- בניית מצודת הממדיית
- שמעון הצדיק
- חכמה ומוסר
- שיר השירים
- שבת שירוש
- מידת הכבוד
- שימע עונה
- עניינים בשי"ס ובלבנה
- מיריות שביק
- ראשית ח"א - מאמרי
- כובא בראשית-תח
- בראשית ח"ב - על
- לך-תולדות
- בראשית ח"ג - יצא-ויחי
- שמות ח"א - שמות-בטלה
- שמות ח"ב - מאמרי מביא
- יתרו-משפטים
- שמות ח"ג - תרומה-פקודי
- יקרא ח"א - יקרא-מנוע
- יקרא ח"ב - אח"י-מיתות
- במדבר ח"א - במדבר-שילח
- במדבר ח"ב קורח-משיע

ניתן להשיג: mechonbenmelech@gmail.com
באר"ב ניתן להשיג:
www.yefenonbooks.com | Warehouse: 9482450220

פרשת קרח תשפ"ב
גליון מס' 213

בסייעתא דשמיא

אוצרות בן מלך

מתורתו של מו"ר רבינו הגדול רבי לייב מינצברג זצוק"ל רבה של קהל עדת ירושלים

פרשת קרח

ויש מהמפרשים שנקטו, שלא היתה עדת קורח עשויה מגוון אחד, אלא נתלקטו אליו כמה סוגי כתות מתקוממים ומתלוננים. כאשר כת אחת באה בטענת "כי כל העדה כולם קדושים" ובכלל אלו היו 'דתן ואבירים' שלא בקשו שררה לעצמם, אלא קראו תגר על עצם מושג ההנהגה, ורצונם היה שלא יהיה נשיא בישראל כלל ואיש כל הישר בעיניו יעשה. וכפי ששמע מדברי דתן ואבירים "המעט כי

ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אליהם רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה' (טו, א)

מדברי המחלוקת שהתריסו אלו, עולה לכאורה שבאו בדבריהם לטעון על עצם מציאות השררה והנשיאות בקרב ישראל, שאינה נצרכת לאור מעלתם של כלל בני ישראל - "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'". הנה כי כן, הם מבקשים בזה להשוות את כל העדה למעמד אחד, שלא תהיה בקרבם כל התנשאות ושררה של כהן גדול ומנהיג עליהם.

אולם מתשובת משה אליהם שאמר להם "בוקר יודע ה' את אשר לו ואת הקדוש והקריב אליו", משמע שתלונתם היתה על קביעת משה מי יהיה כהן, וברש"י (פסוק ו) מבואר שביקשו להיות כהנים גדולים. וכן בדברי משה הנוספים "שמעו נא בני לוי וגו' ובקשתם גם כהונה" (פסוקים ט"י), משמע שהסכימו לעצם מינוי כהנים נבדלים מהעם, אלא שבהיותם בני לוי ביקשו את הכהונה לעצמם.

בגליון

פרשת קרח

ביאורי פסוקים עמוד 1

היכל השבת

מלוה מלכה עמוד 8

חכמה ומוסר

סוגי יחס בין הקב"ה לעם ישראל עמוד 9

פרנס השבוע

עץ חיים היא למחזיקים בה

הוצאות הדפסת גליון זה נודבו לזיכוי הרבים
ע"י ידידנו הנכבדים והחשובים מחשובי אברכי קהילתנו מתומכי מכוננו

הר"ר **מנדל רבינוביץ** שליט"א
לרגל נישואי בנו הבה"ח **יעקב** הי"ו
עב"ג הכלה תחי'

בת הר"ר **שמעון בקר** שליט"א

מנהלי ת"ת "צאן קדשים - בית שמש"

זכות הפצת אור תורתו הבהירה של רבינו בעל הבן מלך
תעמוד להם ולמשפחתם להתברך בכל הברכות האמורות למחזיקי התורה
לראות ברכה והצלחה בכל אשר יפנו

לנחוצות ותרומות "פרנס השבוע/החודש"
אפשר להתקשר לטלפון מס' 054-8422488

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל: 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתובת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל: 052-7616048

לקהל שוחרי תורת ה'בן מלך' ואוהבי התורה בכל מקום שהם

הננו בזה בקריאה של חיבה לשוחרי התורה,
להיות שותפים וידידים איתנים למפעל הכביר של מכוננו
להפיץ על פני תבל את אורו המיוחד והבהיר בתורה של
מורנו ורבינו בעל ה'בן מלך' 'זצוק"ל

ולתמוך בבית היוצר 'מכון כתבי בן מלך', אשר אך ורק מכוחו יוצאים לאור
כל גנוי תורתנו של רבינו ושיעוריו המרובים, כאשר זכינו לראות את הכרכים
הרבים נדפסים ויוצאים לאור עולם, ופתחו אופקים חדשים בפני כלל
שוחרי התורה

מהררי ציון יוצאת הקריאה, בואו לעזרת ה' בגבורים, המשימה הגדולה
עדיין לא הושלמה ודורשת משאבים רבים מדי חודש בחודשו.
נא זכו והצטרפו להימנות למצווה חשובה זו של הרבצת והפצת אור התורה
לזכות את הרבים, הטו שכם וטלו חלק במשימה הגדולה
פנו עתה להנהלת המכון והצטרפו למשפחת התורמים והמנויים
לדבר המצווה הגדולה הנתונה בידינו
באין מענה השאירו הודעתכם ונשוב אליכם בהקדם

בשורה טובה למבקשי ה'

ניתן להאזין לשיעורי רבינו 'זצוק"ל בקו השיעורים

'קו בן מלך'

03-3077354

ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים

בפרשת השבוע

שמעו ותחי נפשכם

ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה

מכון כתבי בן מלך
התהלה

הודעה חשובה ומשמחת

לתורמי המכון

ניתן לקבל החזר מס

על תרומות למכון בגובה של

עד 35% מערך התרומה

לפי סעיף 46

- ספרים
- למען השם
- סדרת ספרים
- ביאורים ומאמרים
- על המשימה חסידי תורה
- שיעורים
- על הש"ס
- סדר
- הגות ומחשבות
- ביאורי סוחר
- סדר
- אמונה ומצוות
- מגאן
- תורה ודעת
- אגודות
- תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מיתנה מכון

שיעורים 94 מקום מספר

עמודת הטקסט בבני מסת
לשמוך סיקוריו רבני
מחולקים לפי נושאים
בכל התחומים

רשימת ספריו בן מלך
בספרייה המיוחדת ספריו השלם

מלון התהלה 054-8422488
כתובת איתם ישראל 1/9

חבר עילית
עמודת מספר לפי סעיף 46

לתיבת הארית
mechonbenmelech@gmail.com

אוצרות
בן מלך

העליטנו וגו' כי תשתרר עלינו גם השתרר" (פסוק ג). שממנו עולה כי דתן ואבירם ביקשו לפרוק מעליהם לגמרי עול ההנהגה של משה, וחלקו על רשותו להשתרר עליהם. וכדרך שכבר אמרו לו למשה במצרים 'מי שמך לאיש שר ושופט עלינו' (שמות ב, יד), וכמבואר בחז"ל (שמו"ר א, כ מובא ברש"י שם) שהיו אלו דתן ואבירם.

וממה שאמר להם משה "ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי" (טז, כח), אנו למדים כי על זאת העיזו פניהם נגדו, כי לא עשה מעשיו אלו על פי ה'.

לעומת זאת רצונו של קורח באופן אישי היה ליטול שררה לעצמו ולקבל לידו את הכהונה הגדולה, או את מטה ההנהגה, כפי הנלמד מתשובתו של משה על תלונתו "ובקשתם גם כהונה". וכן היו מחבריו בני לוי שביקשו כהונה לעצמם.

והנה שתי תלונות אלה, שתי מידות הן הנמצאות בקרב החולקים על החכמים בכל דור ודור. שהחשובים שבהם, מחלוקתם נובעת מתוך קנאה בגדולת החכמים ומעמדם הנכבד, משום שחפצים הם להתכבד וליטול שררה זו לעצמם. אולם הפחותים שבהם, שנטילת השררה לעצמם רחוקה מהם, מחלוקתם נובעת אפוא, מתוך רצונם לפרוק מעליהם את עול הנהגת החכמים וללכת בשרירות לבם, בבחינת 'עבדא בהפקירא ניחא ליה'.

* * *

זאת עשו קחו לכם מחתות קורח וכל עדתו. ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת לפני ה' מחר והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש וגו' (טז, טז-י)

צריך ביאור מדוע בחר לברר ולהוכיח את קדושת הכהונה דווקא בעבודת הקטורת, ולא בשאר קרבנות ועבודות המקדש.

וברש"י - 'זאת עשו קחו לכם מחתות - מה ראה לומר להם כך, אמר להם בדרכי העכו"ם יש נימוסים הרבה וכומרים הרבה ואין כולם מתקבצים בבית אחד, אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד, וכהן גדול אחד, ואתם מאתיים וחמישים איש מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך, הא לכם תשמיש חביב מכל, היא

הקטורת החביבה מכל הקרבנות, וסם המות נתון בתוכו, שבו נשרפו נדב ואביהוא, לפיכך התרה בהם והיה האיש אשר יבחר ה' הוא הקדוש, כבר הוא בקדושתו, וכי אין אנו יודעים שמי שיבחר הוא הקדוש, אלא אמר להם משה הריני אומר לכם שלא תתחייבו, מי שיבחר בו יצא חי וכולכם אובדים'. ומקורו במדרש (במד"ר יח, ח).

והדברים צריכים ביאור, כיצד מתיישבת התמיהה מדוע אכן בחר בסוג הקרבה זה של קטורת, שיש בו סם המוות ונשרפו בו נדב ואביהוא.

ואדרבה, הלא זאת היתה תלונתם אחר כך אשר גרם להם מיתה בכך, כמו שכתב הרמב"ן להלן (יז, ו) על הפסוק "אתם המיתם את עם ה'": 'כי יאשימו אותם על שנתנו העצה הזאת להקטיר קטורת זרה לפני ה', מדעתם שהמקריבים אותם נשרפים, כי ה' לא אמר למשה להקריב הקטורת הזאת, והוא לא אמר לישראל בשם ה' לעשות כן, אם כן מעצמם נתנו העצה הזאת אשר מתו בה העם, והיו יכולין לתת אות ומופת אחר במטה או בזולתו'.

והמשמעות ההכרחית, שאכן יש מעלה וסיבה בקטורת מצד עצמה, שהיא דווקא המתאימה ביותר לביורר והוכחת 'קדושת הכהונה' של מי היא, ומאידיך, דווקא בשל מעלתה יש בה סכנה גדולה, וכאשר יבואר.

ונראה כי שונה עבודת הקטורת מעבודת שאר הקרבנות, כי בשאר הקרבנות עצם עבודת הקרבת הקרבנות לה', אף שנתייחדה לעשותם באהל מועד לאהרן ובניו, הרי היא שייכת בעצמותה לכל אדם באשר הוא, שכן הדין בבמה, שהעבודה כשרה בכל אדם ואפילו בזרים, וכן אומות העולם מותרים להקריב קרבנות לשם שמים ובבמה בכל עת ובכל מקום. וכן היה גם בישראל לפני שנקבע אוהל מועד למקום השכינה וההקרבה, לא היה צריך 'כהן' לעבודה, וקרבנות היחיד היו כשרים בור [ואף קרבנות הציבור היו קרבים על ידי הבכורות מכל שבטי ישראל].

אולם הקטורת שאני, שהיא אינה קרבה בבמה, והיא מוקטרת רק במקום ה', ולכן נתחדש דין הקטורת רק באוהל מועד שהוא בית ומקום שהקב"ה בא לשכון ולהופיע בו.

במקום מיוחד. לעומת שאר תפקידי העבודה ששייכים גם במקומות רבים, וכמו בממה. ולכן רק כאשר האדם יקטיר קטורת ויהיה נרצה לפני ה', אות הוא כי הוא הנבחר להיות הקדוש לפניו.

* * *

ויחר למשה מאד ויאמר אל ה', אל תפן אל מנחתם, לא חמור אחד מהם נשאתי ולא הרעותי את אחד מהם (טז, טז)

לכאורה הדברים חסרי פשר. וראשית יש לתמוה, על איזה מנחה מדבר בתפילתו אל ה', והמפרשים נדחקו בזה מאד כל אחד על פי דרכו, עיין ברש"י שפירש שהכוונה לקטורת שיעלו למחרת, ועוד הביא מדרשו שחלקם בתמידי ציבור לא יעלה לרצון. והאבן עזרא מחדש שהעלו מנחה כדי להתרצות לה', והרמב"ן כתב שהבקשה באה על כלל העבודה שהם מבקשים לעסוק בה כבהונתם.

ולפי כל הפירושים, עדיין תמוה מה עניינה ושייכותה של בקשת 'אל תפן אל מנחתם' אל סיום דבריו - 'לא חמור אחד מהם נשאתי, ולא הרעותי את אחד מהם'. וכלפי איזה נידון אמורים דבריו.

יש לבאר, שבדרך הפשט אינו בהכרח שבקשתו היתה מכוונת למנחה מסוימת שהעלו או עתידים להעלות, אלא עיקר ההדגשה הוא בהמשך הדברים, והכוונה היא לומר בזה שעוונם חמור מאד, ועל כן אפילו אם יבוא לפני ה' להתרצות לפניו במנחה ובקרבן לא יירצו ולא יתכפר להם, וזאת משום שמתנכלים למשה על לא דבר. וכענין הכתוב (שמואל א' ג, יד) "אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם".

והנה כאן כאשר נשא ונתן עמהם, נתברר מדבריהם שמחלוקתם היא על הנהגת משה, וזוהי היתה עיניהם צרה, כמו שאמרו "המעט כי העלייתנו מארץ זבת חלב ודבש וגו' כי תשתרר עלינו גם השתרר. אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאותנו". ולאור זאת טען משה לפני הקב"ה, שהתנכלותם אליו היא עלילה שאין לה שחר ולא השתרר עליהם כלל. שהרי לא נהג בהם כל ענין של שררה, והוכיח את דבריו בכך שאף לא תבע מהם כלום כנהוג בין מלכים, אלא כל הנהגתו ומעמדו לא היו אלא

והביאור בזה, שכן יש הבדל יסודי בין עבודת הקרבת קרבנות לפני ה' ובין עבודת נתינת והקטרת קטורת לפניו. שעבודת הקרבת קרבנות לפני ה', מצד עצם עניינה אינה צריכה שתיעשה בפני ה' ממש, ויכולה היא שתיעשה לה' בכל מקום שהוא, ושייך להקריב על המזבח קרבן לה' גם בהיות שכינת עוזה בגבהי מרומים, והקרבן מתקבל לפני ה' ממעון קדשו מן השמים. ולא קדושת המקום גורמת וקובעת את משמעות שם 'קרבן'. לעומת זאת הקטורת אינה כן, שהעבודה זו של נתינת קטורת מצד עצם עניינה אינה שייכת שתיעשה אלא בפני ה' ממש, היינו במקום הופעת שכינתו, שזהו כל ענין עבודה זו לתת קטורת לפני ה' במקום השראת השכינה, ולפיכך אינה שייכת כלל שתיעשה במקום אחר שלא בפני ה'.

והוא מה שאמרו במדרש המובא ברש"י ש'הקטורת חביבה מכל הקרבנות', והיינו שהיא עבודה המבטאת קירבת ה' יתירה. ונובעת מכך חומרא בדין הקטורת שצריכה להיות דווקא בפני ה', ולא סגי במזבח בכל מקום אחר שהוא.

וממילא מבואר שעבודת הקטרת הקטורת, שייכת היא רק לכהנים אשר בחר בהם ה' והקריב אותם אליו, כי הבית הוא הצריך משרתים נכבדים, ונבחרו לכך אהרן ובניו, שהם חביביו ובניו ביתו של הקב"ה, ורק הם העובדים בבית האלוקים ומקריבים לחם אלוקיהם.

וזה הטעם שמבחן הכהונה ראוי להיעשות רק בקטורת שהיא צריכה בית שהוא מקום ה', אבל קרבנות הקרבים בממה, אין בהם הוכחה לכהונה, שהרי בממה הכל כשרים להקרבה. אמנם כאמור זה גופא טעם הסכנה הגדולה שיש בהקטרת קטורת זרה, כיון שאין לה מקום רק בבית ה' והופעתו, הרי ההתעסקות בזה לבטלה, היא קירבה אל אש הקודש מתוך חילול וזלזול, וזהו סם המוות הנתון בקטורת, ומטעם זה נשרפו נדב ואביהוא בהקריבים אש זרה.

והן דברי המדרש 'אנו אין לנו אלא ה' אחד, ארון אחד, ותורה אחת, ומזבח אחד, וכנה גדול אחד'. כלומר שקטורת מבטאת את פיסגת תפקידי ה' וההפעת קדושתו

אליהם עד ה' בכס ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד" (שמואל א' יב, א-ה, והוא הפטרת פרשת קורח).

* * *

ואני הנה לקחתי את אחיכם הלוויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתונים לה' לעבוד את עבודת אהל מועד; ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהנתכם והזר הקרב ימות (יח, 1-2)

וכתב רש"י: עבודת מתנה - במתנה נתתיה לכם. והרמב"ן פירש: והנכון בעיני, שיאמר ועבדתם - עבודת כהונה, ואיננה לכם עבודת שעבוד כעבודת עבדי המלכים, אבל עבודת מתנה - גדולה נתתיה לכם בה לכבוד ולתפארת מאתי.

שבא הכתוב להגדיר כאן מהות שני התפקידים, כלומר שעבודת בית המקדש כוללת בעיקרה שני חלקים: חלק השעבוד, שהיא נשיאת עול העבודה והשירות לה'. וחלק השררה, הלא היא הגדולה והכבוד, הקדושה והזכות המיוחדת הניתנת לנושאי תפקיד רב מעלה זה.

והנה שני התפקידים נחוצים למקדש, ושניהם הם גדולה וחשיבות למי שזוכה בה. הן התפקיד לכהן לה' ולזכות במעלתה וגדולתה של עבודת אהל מועד, והן התפקיד לעבוד ולמשא, ולסיפוק כל צרכיו המעשיים של המקדש.

אולם התורה קבעה ששני תפקידים אלו יתחלקו לשני מעמדות מחולקים, מעמד הכהונה ומעמד הלויה, כאשר הכהנים משמשים בקודש פנימה, וחשובים 'בני הבית', העוסקים בהגשת המאכלים וכל שאר מלאכות שימוש כיוצא בזה, שאין ניתנים אלא לבני הבית והקרובים ביותר. וכפי שמגדיר הכתוב בפרשת אמור את קדושת הכהונה (ויקרא כא, 1) "כי את אשי ה' לחם אלוקיהם הם מקריבים והיו קודש".

ואילו הלוויים נושאים תפקיד של 'משרתי הבית', וכמו שאמרו (ספרי קורח קטז, וברש"י לעיל פסוק ב) "שומרי שערים, גזברים ואמרכלים". ובכך נחשבים הלוויים כנתונים לכהנים, בהיותם כפופים

למענם ולצרכיהם, להוציאם ממצרים ולהורותם וללמדם את דברי התורה.

והדגיש משה רבינו, שאף שהוא היה האיש על העדה הרועה אותם, ונחשב כמנהיג ומלך, בכל זאת לא נטל לעצמו מאומה, והיינו "לא חמור אחד מהם לקחתי, ולא הרעותי את אחד מהם". כלומר כי אילו היתה להם תלוניה וטרוניה כנגד מעשיו, היה להם במה להתלות, והיה מה ללמד עליהם זכות. אולם מאחר שלא היה כלל השתררות בהנהגתו של משה רבינו, הרי אין מקום לרצות את פשעם שהוא ללא כל הצדקה.

והזכיר בזאת שני סוגי עוולות המצויות בבעלי שררה, האחד שמנצלים את מעמדם לקחת מהעם מיני רכוש, והשני שמעוותים את שורת המשפט, להרע לאחד בכדי להטיב לאחר שחפץ ביקרו. ואמר שהוא היה נקי משניהם - 'לא חמור אחד מהם נשאתי, ולא הרעותי את אחד מהם'.

ובזה גם מבואר סגנון הכתוב, שעל נשיאת חמור נקט הלשון 'מהם', ועל הרעותי נאמר 'אחד מהם', כי העוולה היא כאשר עושה את הרע לאחד לטובת זולתו. [ואתי שפיר לפי פירוש הרשב"ם ש'לא חמור אחד מהם נשאתי' היינו שלא לקח מהם אפילו חמור אחד, ש'אחד' מוסב על 'חמור', אמנם רש"י פירש - 'לא חמורו של אחד מהם נטלתי', ש'אחד' מוסב על 'מהם'. ולפי זה אין חילוק בלשון הפסוק בין שני האופנים], (ובספורנו ביאר קרוב לזה).

ולאור זאת פונה אל ה' שיוכיח ויראה את צדקתו מול הקמים עליו בעלילה ללא שום הצדקה, ולא יתכפר להם.

וכן היה אצל שמואל כאשר ביקשו ממנו העם למנות עליהם מלך, הוכיח את שלימות הנהגתו בטענות מעין אלו: "ויאמר שמואל אל כל ישראל, הנה שמעתי בקולכם לכל אשר אמרתם לי ואמליך עליכם מלך. ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי, ובני הנם אתכם, ואני התהלכתי לפניכם מנעורי עד היום הזה. הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו, את שור מי לקחתי וחמור מי לקחתי ואת מי עשקתי, את מי רצותי ומי לקחתי כופר ואעלים עיני בו ואשיב לכם. ויאמרו לא עשקתנו ולא רצותנו, ולא לקחת מיד איש מאומה. ויאמר

תחת מרותם, וממלאים את העבודה שאלמלא הם היו הכהנים צריכים לעשותה.

ובפרשה זו הובררו ונקבעו חלקם ותפקידם של הכהנים ושל הלויים בעבודת הקודש. ונתחדש גדר מיוחד זה, שעבודת הכהנים "עבודת מתנה" היא, והיינו שאחר שניתנו להם הלויים לעבוד ולמשא, הוסר מעליהם חלק העבודות ונשיאת עול צרכי הבית, ולא נותרה להם כי אם חלק המעלה והגדולה, לעמוד בראש משמר הבית ולשמש בקודש פנימה כבני-הבית. וכך תלה הכתוב שני העניינים זה בזה: "הנה לקחתי את אחיכם הלויים מתוך בני ישראל לכם מתנה נתונים לה' לעבוד את עבודת אהל מועד". ואילו אתם הכהנים - "תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת...". ועל ידי זה נמצא כי - "עבודת מתנה אתן את כהונתכם".

כלומר, שהכתוב מוסיף ומגדיר את מעמד תפקיד הכהנים, ששונה היא עבודתם שאינה בגדר חובה אלא 'עבודת מתנה', זכות ומעלה של בני בית. וזה הנימוק שעל כן עליהם להיבדל בעבודתם מהלויים - 'הזר הקרב יומת', היינו שאפילו הלויים הם זרים לענין עבודת כהונה ועל הכהנים לשמור את כהונתם מזרים, כיון שאין להם שייכות לבחינת 'עבודת מתנה', אלא עבודתם היא עבודת חובה.

מפסוק זה דרשו חכמים את הדין שהכהנים זוכים בעבודה על ידי פייס: 'ועבדתם, שומע אני מעורבבים, תלמוד לומר עבודת מתנה אתן את כהונתכם, מה מתנה בפייס אף עבודה בפייס' (ספרי קורח פ'סקא קטז). ואף שנקטו המפרשים שאין זו אלא אסמכתא [עיין בביאור הגר"פ לספר המצוות לרס"ג עשין קז] אולם עכ"פ מבואר גדר פסוק זה, שעניינו לבטא ולהדגיש את הדבר שאין עבודת הכהנים במקדש סוג מלאכה המכבידה עליהם, אלא היא דבר חביב שייראה לעין שהכל להוטים אחרי העבודה, ולשם כך נעשה הפייס.

* * *

כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן, ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתם (יח, יב)

הנה בכל מקום בתורה מבניאים ובכתובים, בו הוזכרו שלשה יסודות מאכל אלו, מופיעים הם

לפי סדר חשיבותם: דגן, תירוש, ויצהר. הדגן הוא הראשון במעלה לפי שהלחם הוא עיקר מאכלו של האדם, אחריו בא התירוש משום שהיין הוא המשקה החשוב ביותר, והיצהר - שהוא הפחות מבין שלשתם - לעולם יבוא אחרון.

כסדר הזה נמנו הם גם במצות נתינת התרומה שבפרשת שופטים (דברים יח, ד): "ראשית דגנך תירושך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו". ויש לעיין אפוא מדוע יצא פסוק זה מן הכלל, בו מופיעים הם בהיפוך הסדר: יצהר, תירוש ודגן.

ונראה שסדר זה נקט הכתוב בדרך 'לא זו אף זו'. כי הנה מצות התרומה לא הוטלה מן התורה על כל פירות הארץ, אלא על שלשת יסודות המאכל החשובים, הדגן התירוש והיצהר. ומאחר שחובת מאכלים אלו בתרומה נעוצה בשל היותם מאכלים חשובים, הרי שבמצות נתינת התרומה אכן מנאם הכתוב כדרכו בכל מקום; לא זו בלבד שמתוך הדגן החשוב מכל - מצויים ישראל להרים תרומה לה', אלא אף היין - שדרגת חשיבותו פחותה מן הלחם - גם הוא חייב בתרומה. ולא זו בלבד אלא אף השמן הפחות מבין שלשתם - נכלל ביסודות המאכל החשובים, המורמים וניתנים לה'.

ואולם בפרשה דגן, אין הכתוב עוסק בעיקר מצות התרומה, אלא להורות שהתרומה המורמת מאת בני ישראל כמתנה לה' - נְתַנָּה ה' לכהנים. ולכן צורת 'לא זו אף זו' שנקט הכתוב בזה, הוא בהיפוך הסדר דייקא - יצהר, תירוש, ודגן. כלומר, לא זו בלבד שתרומת היצהר הניתנת לה' - ניתנה לכהנים, אלא אף התירוש שהוא חשוב יותר, ואפילו הדגן שהוא החשוב מכולם - שבו היה מקום לומר שמצד חשיבותו תהא תרומתו ניתנת לה' לבדו - אף זו "לך נתתם".

* * *

ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל מועד (יח, כא)

נצטוונו בפרשה זו, כי נוסף על מצות הפרשת תרומה גדולה לה', נפריש לו אחד מעשרה מיבולנו, והוא הנקרא 'מעשר ראשון'. ואף מעשר זה נקרא

בתורה תרומה לה', כלשון הכתוב בהמשך (פסוק כד) 'כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה'.

והנה יש להקדים ולהתבונן בעצם הדבר מה המשמעות של עצם חובת שתי נתינות בזו אחר זו שאנו מתחייבים להרים לגבוה, שכן נתינתם של התרומה והמעשר לכהנים וללויים, אינה עצם מהות מצוותם, כי עצם המושגים של 'תרומה' ו'מעשר', והתחלקותם לשני סוגי נתינות - קיימים עוד לפני דין נתינתם לכהנים וללויים.

אלא נתינתם והרמתם לה' הם עיקר מהות מצוותם, אכן אחר שניתנו והורמו לה', נתנם ה' לבני בריתו, את זה לכהנים ואת זה ללויים - 'כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו לה' לך נתתים' (פסוק יב) 'כי את מעשר בני ישראל אשר ירימו לה' תרומה נתתי ללויים לנחלה' (פסוק כד). ומאחר שבעיקר עניינם יש בשניהם יסוד אחד: עצם נתינתם לה', יש להתבונן מדוע נתחלקה נתינה זו לשתי מצוות נתינה נפרדות.

ונראה לבאר, שאין המעשר כלל אותו גדר נתינה לה' כמו נתינת התרומה, והם שונים במהותם זה מזה. והדבר מוכח מעצם חלוקת הדבר לשתי נתינות נפרדות, שכן אם הכל היה אותו גדר, גם מצוותם היתה צריכה לבוא כאחת, שירימו לה' מתנה בשיעור שיכלול את שתי הנתינות, כגון, אחד מתשעה חלקים. ואם משום שהתורה הצריכה לתת גם לכהנים וגם ללויים, עדיין אין צורך לחלק אותם בעצם חיוב וצורת הנתינה, אלא היתה מפרשת היאך יש לחלק את הנתינה הכוללת בין שניהם, הן ללוי והן לכהן. והלמאי נפרדו כשתי פרשיות נפרדות של נתינה.

אשר מכאן משמע לבאר, שעצם מהות התרומה שונה מן המעשר, והמעשר שונה בזה גם משאר המתנות, ואין סיבת נתינתו של זה דומה לסיבת נתינתו של אלו.

ויבואר כי מצות הרמת 'תרומה גדולה' יסודה בכך שאמור להיות באדם רגש של נתינת ה'מנה הראשונה' למלך הנכבד, באופן שבכל ענין של אכילה מתוך היבול האישי, יחוש האדם שבבואו

לאכול, יפריש מיד את מנת האכילה הנכבדת לאלוקיו.

ומן הטעם הזה אף מודגש כאן, שנתנת התרומה היא בגדר נתינת המבחר, כדכתיב (פסוק יב) "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן". [וכן להלן לגבי תרומת מעשר (פסוק ל) "בהרימכם את חלבו ממנו"]. כי מהות הדבר היא שאת החלק הנכבד והמובחר מרימים לה' כדורון ומתנה הניתנת לנכבד ולמלך.

ונמצא שכלל המתנות הניתנות לכהנים מצד חלק ה', כגון תרומה וחלה, חזה ושוק, ניתנות על ידי ישראל בתורת 'מתנה' לה' - אם בהרמת החלק הראשון דרך כבוד, אם בהפרשת החלק המובחר, ואם בהקרבת קרבנות אשר כל עניינם הוא אשה ריח ניחוח לה'. גדר הדברים בהם הוא שהמתנות מובאות דוגמת הבאת מאכל לשולחנו של המלך.

אך גדרו של המעשר שונה הוא, בהיותו נתינת 'רכוש', שכאשר בא למדוד את גרנו הוא הזמן שזוכה בו בכל הרווח הממוני מיבולו, ובשל כך חלה חובה על האדם לבטא ולהכיר בבעלותו העיקרית של ה', שהוא האדון העיקרי הנותן לנו את הנחלה בארץ, ומתוך כך מתחייב האדם שאוצרות המלך יטלו כשותף ויעלה לו חלק ואחוז ברווח. וגדר הדבר הוא חוב מכס לצרכי נכסי הקודש ולהרבות קנייני המלוכה.

ומצד הבדל זה בין התרומה לבין המעשר, אף במידתם שונים הם. שהתרומה לא קצבה לה תורה שיעור אלא 'חטיה אחת פוטרת הכרי' (קדושין נח:), כי מצד שורש המצוה אין קפידה על מידה מסוימת דווקא, כי במתנה הענין הוא עצם הבעת הכבוד ורגש הידידות, ולפיכך די בכל 'מתנה' שהיא, ובה מביע האדם את הכרתו ברוממות ה' שתחילה הוא נותן מנה של אכילה לה'.

אבל מעשר שעניינו כעין מס רכוש העולה לאוצר המלוכה, הריהו נתון שפיר לשיעור ומידה קצובה, לפי שענייני רכוש וקנין נמדדים בשיעורים, וגודל השיעור מהווה עיקר במהות המתנה. לפיכך קבעתו תורה על שיעור חשוב - עשירית. וכאן אין מקום לציין שהנתינה היא 'חלבו' של היבול, שהרי הוא ניתן כחלק מכלל היבול, שאוצר המלכות נעשה

'מאכל' הניתן לה' ומשולחן גבוה זוכה הכהן, ואילו הלוי מקבל את מתנת המעשר בתורת 'רכוש' וממון שרצה ה' לתת להם.

ועתה הדברים מבוררים יפה, שכל מתנה ומתנה הבאה מידי ישראל לה', נועדת וניתנת למטרה שלשמה הביאה, אלו שהובאו בתורת 'מאכל' על שולחנו - ניתנים לכהנים שהם אוכלי שולחן המלך. ואולם כאשר בא ה' לשלם שכר פעולתם של הלויים המשרתים במקדש, אין הוא נותן להם מלחם שולחנו, אלא נוטל מן ה'רכוש' המובא אל בית האוצר, אשר ממנו עשויים לפרנס הוצאות בית המלוכה, ובהם משלם להם משכורתם חלף עבודתם.

נמצא אפוא, כי כל אחת מן המתנות והתרומות הניתנות על ידי ישראל - ממלאת באופן נכון את סוף מטרתה; התרומה הניתנת כמתנה לה' - אכן נתונה לאכילת 'בני הבית', ואילו המעשרות אשר עניינם כמס להוצאות הבית - נתונים כשכר ל'משרתי הבית'.

שותף בחלק עשירי ממנו. ולכן הם מתחלקים לשתנינות נפרדות, כי כל אחת מהן נובעת ממקום מחויבות שונה מצד הבעת האדם.

ולאור זאת יתבאר עתה מה הטעם שהתרומה ניתנת לכהנים, והמעשר ניתן ללויים.

והיינו על פי מה שביארנו, כי נבדלים הם מעמדות הכהונה והלוויה, שהכהנים הם כבני ביתו של ה', ואינם מקבלים שכר תמורת עבודתם, אלא כל מתנותיהם נחשבות כאכילה משולחן גבוה, כלומר הלחם לחם ה' הוא, ואך זכות ניתנה להם לאכול ממנו, אולם המעשרות הניתנים ללויים חולין הם, ונתונים להם כמתנה גמורה כשכר תמורת עבודתם.

וזהו שנאמר 'ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל לנחלה חלף עבודתם אשר הם עובדים את עבודת אהל מועד', כלומר משום שהם משרתי א-ל אין הם בעלי זכויות כבנים, ואינם זכאים לאכול מלחם הבית כמוהם, ולא ניתנה להם מתנת המעשר אלא כשכר תמורת עבודתם.

הרי שהכהן מקבל את מתנת התרומה בתורת

היכל השבת

מלוה מלכה

'שדה' שהוא כבר מקום שנמצאים בו ביתר קביעות לעבודת השדה. ויעקב כבר קבע את השכינה בארץ בתכלית השלימות בחינת 'בית' כבית שמתגוררים בו.

ולכן שלושת הסעודות המורות על דביקות כנסת ישראל בהקב"ה, מכוונות כנגד שלושת מדרגות של קירבת ה' שהמשיכו האבות.

והנה יסודות האומה הישראלית הם שלושת האבות הללו, אולם יש כמה עניינים שנתוסף בהם עוד בחינה נוספת והוא בחינת דוד שהוא 'רגל רביעי במרכבה' (זוהר ח"ג דף רסב, ב). כלומר שעצם העמידה יכול להיות על ידי שלש רגליים, כדרך שולחן וכסא שיכולים לעמוד על שלושה רגליים, אבל ביתר ביסוס וחוזק הוא כשיש רגל רביעי.

ונראה לבארו ביחס לבחינות שנתבארו כאן

סעודתא דדוד מלכא משיחא

איתא בספרים שסעודת מלוה מלכה היא סעודת דוד המלך. וזה מיוסד על מה שנתבאר בזהר ששלוש סעודות שבת הם כנגד שלשה אבות.

והנה איתא 'האבות הן הן המרכבה' (ב"ר מז, ו), והיינו שהאבות הקדושים, בעבודתם וקדושתם המשיכו את השכינה לארץ, ולכן כל אחד מהם הוא כמרכבה ומקום לשכינה. וכל אחד מהאבות המשיך את השכינה בתוספת קביעות בארץ. וזה עומק מאמרם 'אברהם קראו הר, יצחק קראו שדה, יעקב קראו בית' (פסחים פח.). וביארנו במקו"א ש'הר' הוא התחלת מציאות השכינה בארץ, שכבר יש מקום קרקע קנוי לשכינה, אך עדיין היא כהר שאין הוא עשוי לשהות בו אלא לטייל בו באקראי. ויצחק הוריד את השכינה לארץ ביתר קביעות בבחינת

הקב"ה מציץ את האדם לעתיד לבא, אמר לו מלוח של שדרה, אמר לו מנין אתה יודע אמר לו אייתיתיה לידי ואנא מודע לך, טחנו ברחים ולא נטחו, שרפו באש ולא נשרף, נתנו במים ולא נמחה, נתנו על הסדן והתחיל מכה עליו בפטיש נחלק הסדן ונבקע הפטיש ולא חסר כלום.

והביאור בזה, כי תחיית המתים היינו שאותו האדם עצמו שמת יחזור לתחיה, וכשם שהחולים יתרפאו ומי שנגדעה ידו תחזור לצמוח, וכמו כן המתים שכל גופם נרקב יחזרו ויצמחו ויתרפאו. אמנם עבור זאת נצרך שתהיה איזו התחלה שממנו יצמח כל גופו, שאם כל בשרו ועצמותיו יהיו נרקבים, אם כן אין זה אותו אדם [בחלק הגוף], ועל כן ברא ה' אבר אחד שתכונתו על טבעית שאינו כלה לעולם, וממנו תתחיל התחיה באדם וירקום עור וגידים, ונמצא שהוא אותו האדם שמת שחזר לחיות. והוא עצם הלוז של שדרה שאינו נימוח לעולם.

ובטעם הדבר שעצם זה ניזון רק מסעודת מלוח מלכה, נראה על פי מה שנתבאר שאכילת שבת היא אכילת נשמה והנשמה ניזונית ממנה, ואילו אכילת חול היא אכילת גוף, והגוף ניזון ממנה. והנה עצם הלוז הוא ממוצע בין גוף לנשמה, כי טבעו הוא עצם בעל ממשות, ובזה הוא כגוף, אולם תכונתו שאינו נרקב לעולם היא תכונה נשמתית. ועל כן אינו ניזון משום אכילה, אלא מסעודת מלוח מלכה, שסעודה זו היא ממוצעת בין אכילת נשמה של שבת קודש לאכילת גוף של ימות החול, ולכן בסעודה זו ניזון עצם הלוז שאף הוא ממוצע בין גוף לנשמה.

'הר, שדה, בית', שאף שאצל יעקב אבינו כבר נתקיים בחינת 'בית', אולם הוא עדיין היה בחינת בית עראי, ומה שנתוסף על ידי דוד מלכא משיחא הוא 'בית עולמים', שהוא קבע את מקום המקדש בקדושת בית עולמים. כלומר שהשכינה לא תזוז משם לעולם.

וכמו כן אחר שלשה סעודות של שבת, שבהם בא לידי ביטוי יסודות הדביקות של עם ישראל בהקב"ה, בבחינת שלושת האבות, הרי בסעודה זו שבאה להראות עוצם החביבות שמתקשים להיפרד מן השבת ומלוחים את המלכה, מקביל הדבר לבחינת דוד המלך שמבטא את ההשלמה וביסוס הקשר באופן יציב ואיתן כרגל רביעית. וכן יש בכך ביטוי להמשכת הקדושה גם על ימות החול אחר הסתלקות קדושת השבת, שזה מקביל לקדושה הנצחית שקידש דוד את בית המקדש מכון לשבתו עולמים, שלא יכבה נרו לעולם ועד.

מזון לעצם הלוז

בבית יוסף (או"ח סימן ש) מובא לשון שבלי הלקט 'ובסדורים מפרש אבר יש באדם ונסכוי שמו ואינו נהנה באכילה אלא במוצאי שבת'. ובמטה משה (מובא באליה רבה ובמשנה ברורה סק"ב) כתב - 'לוז שמיה וממנו נתהוה האדם וכו' וכאשר ימות האדם העצם זה אינו נימוח ואפילו יכניסו באש אינו נשרף, וברייחיים אינו נטחן, בפטיש אינו מתפוצץ, וממנו יחיה האדם לעת התחיה וכו'.

והנה ענין עצם הלוז שממנו יקום האדם בתחיית המתים מוזכר במדרש (ב"ר כח, ג) - 'אדריאנוס שחיק עצמות שאל את רבי יהושע בן חנניא אמר לו מהיכן

הכמה ומוסר

סוגי יחס בין הקב"ה לעם ישראל

הקב"ה אל עם ישראל נאמרו בו בתורה ובנביאים כמה אופנים. כמלך ועמו, אדון ועבדיו, אב ובניו, דוד ורעייתו.

והנה כל אחד מסוגי יחס אלו מתבטא הן בהנהגה מצד הקב"ה אלינו, אשר נותן לנו קירבה

עבד, בן, רעיה

יסוד ומרכז עניינו של היהודי, נקודת השורש של כל התורה, הוא היחס והקשר שיש לנו עם הקב"ה, אשרינו שזכינו. זהו תמצית מעלתנו ואושרינו, ויסוד כל מחוייבותינו. קשר זה של

בחינת רעיה

ובחינת יחס זה של בחינת 'רעיה', התבלט ביותר בתקופה שעם ישראל התחיל לעסוק בהרחבה בתושבע"פ, שמשמעות הדבר היא שאין עושים רק את מה שחייב אותנו נותן התורה במפורש, אלא מתבוננים בעומק דבריו לדעת ולהשכיל מה הוא רצונו יתברך, בכדי להתנהג כן. וכמו שנתבאר בדברי האחרונים (אור שמח הלכות ק"ש, קובץ שיעורים ח"ב - קונטרס דברי סופרים) שזה ענין תושבע"פ, שהוא רצון ה' שלא נכתב בתורה להדיא, אלא מה שהשיגו חכמים מתוך ענין המצוות להבין מהו רצונו יתברך.

[ואכן התרחבות תושבע"פ החלה מאז נס פורים והלאה, שהיה אז קבלת התורה מרצון כדאיתא בחז"ל 'הדר קיבלוה בימי אחשורוש' (שבת פח.). ומשום שאז הראה ה' את אהבתו לישראל [שאינה תלויה בדבר], ועשה להם ניסים למרות שהיו 'ישנים מן המצוות' כדאיתא בחז"ל, וכמו שנתפרש שם ברש"י 'מאהבת הנס'. שבוה ראו מצד הקב"ה יחס של דוד לרעיה שדואג להם ומציל אותם אף שאינם ראויים, שזו בחינת 'על כל פשעים תכסה אהבה'. וכמים הפנים אל הפנים, נתעורר בהם אהבה ודביקות בה' ומתוך כך קיבלו את התורה מרצון, והחלו לעבדו כרעיה העושה רצון בעלה. ונראה שזה סוד הענין שהנהגת כנסת ישראל באותה תקופה היתה על ידי אסתר, והיא סימלה את כנסת ישראל באותה תקופה, כמו שדרשו בחז"ל (שהש"ר ו, טז) את הפסוק 'מי זאת הנשקפה כמו שחר', על ישראל בתקופת אסתר הנקראת שחר, והיינו משום שאז החלו עם ישראל להופיע בבחינת רעיה ומטרוניתא להקב"ה, וכדאיתא בחז"ל שכל מלך האמור במגילה הכוונה למלכו של עולם, והבין].

בנוסח התפלות אין סגנון 'רעיה'

וכנגד זאת גם היחס בין הקב"ה לכנסת ישראל, כאשר מתנוצץ בחינת יחס זה של רעיה אין כנסת ישראל צריכה לבקש את צרכיה אלא הקב"ה ממלא את כל מאווייה כדוד היודע בעצמו למלא משאלותיה של הרעיה. ואכן כשאנו פונים בתפילות ובקשות אל ה' אנו מזכירים את סוגי היחס של אב ומלך, אבינו מלכנו, אדונינו. אולם אף פעם לא מצינו בתנ"ך ובתקנת התפילות של אנכה"ג שקבעו

התואמת את היחסים הללו, ואשר מנהיג אותנו בסגנון הנהגה הנובעת מתוך אופני יחס אלו, ומעניק לנו את המתבקש מכל אחד מהם, כלומר שמנהיג אותנו ומשגיח עלינו בהשגחה מיוחדת ומפרנסנו ומספק צרכינו, בכל הדרכים הנובעים מכל סוגי הזיקה אשר בינו לבין לעם ישראל.

ואין הכוונה בזה שבכל פעם הוא מנהיג אותנו באחד מהאופנים, אלא בכל עת קיימים כל סוגי הקשר והיחס. והוא שומר עלינו ודואג לכל צרכינו ומקרבנו אליו מצד כל הגוונים של החיבור והזיקה אשר בין הקב"ה לכנסת ישראל. [אולם יש מועדים וזמנים שבהם מאיר ומתנוצץ יותר סוג יחס מסויים, וכמו כן ישנם אישים הזוכים להארת יחס מסויים, וכן בכללות ישנם תקופות בעם ישראל שבהם מתבלט ביותר אופן של יחס מיוחד].

וכמו כן חובת עם ישראל כלפי הקב"ה שהיא עבודתו יתברך, שמירת התורה וקיום המצוות נובעת אף היא מכל אחד מסוגי היחס האלו, שמצד כל יחס חל גוון שונה בסיבת החיוב, וכך משתנה גם אופן הקיום והגישה לעשייתם. 'מלך' מחוקק חוקים לעמו, והעם נשמעים להנהגת המלכות. 'אדון' מצוה את עבדיו, והעבד נכנע למרותו ומציית לו. 'אב' מלמד ומחנך את בניו, והבנים מקבלים את דבריו והולכים בדרכו. ואילו ה'דוד' אינו צריך לצוות, כי הרעייה לומדת להבין את נטיית לבו ומעצמה עושה את רצונו.

סוגי היחס בתורה ונ"ך

ובתורה ובדברי הנביאים כאשר מוכיח הקב"ה את עם ישראל ותובע מהם את קיום התורה, גם כן הפניה אל עם ישראל היא במגוון הסגנונות הללו, אם כאדון או כמלך או כאב. כגון בפסוק - 'בן יכבד אב ועבד אדוניו, ואם אב אני איה כבודי, ואם אדונים אני איה מוראי אמר ה' צבא-ות' (מלאכי א, ו). וכן רבים. אולם יש להבחין כי אף פעם לא מצינו תביעה בתורת 'דוד' הדורש שמצד היתונו בחינת 'רעיה' עלינו לעשות רצונו, כי עצם הדרישה אין לה מקום ביחס של דוד ורעיה, כלומר, אם יש צורך לתבוע כבר אין זה מצב של דוד ורעיה.

בציצית, כי הציציות הם עיטור ונוי לבגד ומשוות לו צורה של בגד שרד חשוב ומכובד כעין בגדי כהונה, וכאשר נביט ונראה שאנו עטויים בבגדי שרד, נזכור את תפקידנו הרם והנישא היותנו עבדי ה' - ממלכת כהנים וגוי קדוש, כלומר תפקיד שמחייבנו להיות קדושים ומכובדים, ובכך תזכיר לנו ראית הציצית שעלינו להיות קדושים ולקיים את כל המצוות כראוי לעבדי ה'.

נוסף על כך יש בציצית מצוה של תכלת - ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת', ואמרו בגמרא (מנחות מג:) - 'תניא היה רבי מאיר אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד שנאמר ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטוהר'. שני גוונים הללו שני עיטורים הם ולשתי זכרונות הם באים. חוטי הלבן מזכירים לנו את היותנו עבדי ה' ומשרתיו וכתוצאה מכך את חובתנו לעבדו ולשמוע בקולו.

אולם צבע התכלת הוא תוספת של עיטור ונוי, שמזכיר לנו את הקירבה שאנו קרובים אל ה'. כי המצוה לעטר את בגדינו בגוון המאפיין ומזכיר את מקום ה', אינה מתחייבת מצד היותנו עבדי ה' לבד. כי דרגה זו עדיין אינה מספקת בשביל להתנאות בצבע הדומה לכסא הכבוד, אך נצטוונו בזאת מחמת המעלה של היותנו 'קרובים' אל ה' בחינת 'בנים אתם לה' אלוקים', ופתיל התכלת השזור בין חוטי הציצית מזכיר לנו כי אנו בנים לה', וכתוצאה מכך נשמור לעשות את המצוות ולהיות קדושים כראוי למי שהם בנים לה', וכשם שמצינו גם בבגדי הכהונה שבגדי כהנים הדיוטות היו עשויים לבן ומעילו של הכהן הגדול היה כליל תכלת, כי הכהנים הם עבדי ומשרתי המלך ואולם הכהן הגדול הוא בן בית אצל ה' שנאמר בו מן המקדש לא יצא, ולכן ראוי לבגדיו שיהיו עשויים בצבע התכלת, [ובמקו"א יתבאר בארוכה מעמדו של הכהן גדול כבן בית אצל המקום, לעומת כהן הדיוט המשמש בתפקיד כמשרת].

ושם בגמרא - 'תניא היה רבי מאיר אומר גדול עונשו של לבן יותר מעונשו של תכלת משל למה הדבר דומה למלך בשר ודם שאמר לשני עבדיו

לבקש מצד שהוא דודינו, [ורק בפיטים מצינו פעמים בודדות שמזכירים נימוק זה, של יחס דוד ורעיה. כגון 'כי אנו רעייתך ואתה דודינו' ביוהכ"פ]. אף שנתנית הדוד הוא באופן של שפע הרב ביותר, אבל אם נזקקים לבקש, כבר אין זה סגנון המתאים לדרגה של רעיה. וכמו שמצינו במגילת אסתר, שאסתר נכנסה אל המלך ולא ביקשה דבר, אלא רק הזמינה אותו אל המשתה, בציפיה שבתוך המשתה ישאל אותה מה שאלתך וינתן לך. כי אין מקום לבקשות בקשר של דוד ורעיה, והמלך רק מברר 'מה שאלתך'.

[יש לומר שזה עומק הטעם במה שבשבת אין תחינות ובקשת צרכים, כי בשבת בחינת היחס בין כנס"י וקוב"ה הוא כענין דוד ורעיה, כדאיתא במכילתא שמנוחת השבת היא 'כמלך שיושב ומטרוניתא יושבת כנגדו'. אכן בזמירות מצינו משולבים כמה בקשות, והיינו בעת המשתה שכביכול המלך יושב עמנו ושואל מה שאלתך, ואז מציבים בפניו את משאלותינו. וכמו כן עבודתנו בשבת קודש היא יותר בגוון של נְהִיָּה אחר השי"ת ועשיית רצונו, ולא כעבודת החול שהיא בגוון של ציות וכפיית עצמו].

עמידה נכונה עם כל סוגי היחס

ואף שכל יחס הוא מיוחד ושונה, ואין היחס של בן לאב דומה ליחס של עבד לאדון, והתייחסות שונה לגמרי היא בין עם למלכו, אך בכל זאת עלינו להשכיל לעמוד לפני ה' מצד כל סוגי היחס, והוא שלימות האדם שיהא עומד לפני ה' מצד כל הבחינות, מכיוון שיש בזה מה שאין בזה. ובכל עת יתעורר לרגשות המתחייבים מצד כל אחד מאלו האופנים, שיהא כעבד הנכנע לאדונו אשר עובדו ומשרתו, וכבן העומד הכן לשמש את אביו והולך בדרכיו, כאזרח הנאמן למלכו ומקיים חוקיו, וכרעיה המסורה לבעלה עושה רצונו. ועל הכל להיות שעשועים לפניו יתברך, וכדכתיב - 'כי כרם ה' צבאות בית ישראל ואיש יהודה נטע שעשועיו' (ישעיה ה, ז), וכעין שיהיה לעתיד לבוא כדאיתא בחז"ל - 'אטייל עמכם בגן עדן'.

מצות ציצית - לבן ותכלת - עבד ובן

מצות ציצית על פי פשוטה היא לעטר את הבגד

בגמרא לתכלת הוא חותם של בנים ומעיד על ישראל שהם בנים לה', שהתכלת הוא נוי והידור הנאה לבני המלך, ומתוך כך נזכור את מעמדנו כבנים למקום ונשמור את מצוותיו ונהיה קדושים.

ובזה יתיישב לנו דבר פלאי מאד, מה טעם סיבב הקב"ה שבזמן הגלות התכלת אינה מצויה, ונמנעת מאתנו האפשרות לקיים מצות ציצית בשלמותה, שהרי כל המצוות נוהגות בכל דור, מלבד המצוות הקשורות במקדש וארץ ישראל אשר נובעות מהיות משכן ה' בתוכנו, ובהעדרו לא נוהגות

המצוות הכרוכות בהם. אבל התכלת שהיא מצוה שבגופו ואינה תלויה במקדש, מדוע נשתנתה מכל המצוות שנמנע מלקיימה בעת הגלות. ועל פי מה שנתבאר כאן שהתכלת היא חותם של בנים ומצוותה נובעת מיחס הקירבה של בנים אתם לה' אלוקיכם, וכדאיאת במאמרם שהובא לעיל, שהתכלת מורה שכיסאו ית"ש עלינו דהיינו שכינתו בתוכנו, מובן הקשר בין מציאות התכלת להשראת השכינה, שכשהמקדש על מכונו והשכינה שרויה בישראל מזמין הקב"ה את התכלת [שהוא צבע נדיר ויקר ובגמרא (מנחות מד.) - 'תנו רבנן חלזון זה גופו דומה לים וברייתו דומה לדג ועולה אחד לשבעים שנה ובדמו צובעין תכלת לפיכך דמיו יקרים'], אבל בזמן הגלות שישנו מצב של הסתר פנים וחסרון גילוי שכינה, לכך מנע הקב"ה מאתנו את המעלה של התעטרות בתכלת. ויחזור אלינו עם ביאת המשיח במהרה בימינו.

לאחד אמר הבא לי חותם של טיט ולאחד אמר הבא לי חותם של זהב ופשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה הוי אומר זה שאמר לו הבא לי חותם של טיט ולא הביא. 'ופירשו התוס' - 'חותם של טיט - מה שמדמה חותם של טיט לציצית שכן עושין לעבדים והציצית מעיד על ישראל שהם עבדי הקב"ה'.

ועל פי דברינו יש להוסיף שחותם של טיט עושים לעבדים, אבל חותם של זהב המושווה

סו"ט תשפ"ב

ברכת מזל טוב

מקרב לב אנו משגרים את ברכותינו המאליפות, למעלת כבוד האי גברא רבה ויקירא, ראשוראשון לכל דבר שבקדושה, רודף צדקה וחסד, איש חי רב פעלים, כביר המעש לתורה ולתעודה, איש חמודות וחכם לב, ממקימי עולה של תורה, מחשובי אברכי קהלתינו, מגדולי תומכי מכוננו

מסור מזה שנים בנאמנות לפעולות המכון ושותף נאמן להדפסת ספרי וכתבי רבינו בעל ה'בן מלך' צוק"ל

בן ציון שטיינברג שליט"א

מעמודי התווך של מכוננו

לרגל שמהת הולדת בנו למז"ט בשעטו"מ

ולנוות ביתו החשובה תחי' תומכת נאמנה בכל מפעלות הקודש

יהי רצון שייזכו הוא ומשפחתו לרוות רוב נחת דקדושה ממנו ומכל צאצאיהם לתפארת המשפחה הנכבדה וזכות החזקת והקמת התורה תעמוד לכם להתברך בכל הברכות האמורות בתורה וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה אמן

בהוקרה ובהערכה
הנהלת המכון ידידך, אריה כרישבסקי